

УДК 711

І. М.Сергіюк

*аспірант кафедри архітектури та середовищного дизайну
Національного університету водного господарства і
природокористування*

ОСОБЛИВОСТІ ПЛАНУВАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ ГАРНІЗОННИХ КОМПЛЕКСІВ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ (ЗА ТИПОВИМИ ПРОЕКТАМИ)

Анотація: у цій статті розглянуто основні принципи розпланування території гарнізонних комплексів для піхотних та кавалерійських полків, затверджені урядом Російської імперії. Здійснено аналіз за типами військ, типології будівель та споруд тощо.

Ключові слова: гарнізонний комплекс, інженерний департамент, розпланування території, піхотний полк, кавалерійський полк.

Військові питання відігравали ключову роль у керівництві Російської імперії. Наприкінці XIX століття, крім свого міністерства, існували департаменти та відомства: артилерійський, інженерний, інспекторський, провіантський, комісаріатський, медичний, аудиторський; канцелярія; військово-навчальний комітет, військово-топографічне депо та військова типографія [3].

Саме інженерний департамент займався розробленням планувальної структури гарнізонних комплексів на території Російської імперії. Ці проекти затвердив імператор Микола II, їх опубліковано у «Военном сборнике» № 11-12 у 1910 році [2].

Розпланування території для розміщення гарнізону мало чітко розроблену структуру залежно від роду військ, які планували розмістити, чину військових тощо. Згідно із затвердженими проектами, комплекси поділялися за родом військ: для піхотного та кавалерійського полку. Другий поділ – за чином військових: територія для офіцерів та солдатів [1].

Усі будівлі та споруди, необхідні для проживання та обслуговування військових, можна поділити на такі групи:

1. Основні, до яких входили житлові, навчальні, адміністративні будівлі. Споруджували з цегли та бетону.
2. Допоміжні, або обслуговуючі будівлі та споруди, до яких належали пекарня, лазня, пральня, цойгаузи – муровані, стайні – дерев'яні.
3. Господарські: сараї, навіси, склади, павільйони – дерев'яні; лідники – муровані; а також туалети та вигрібні ями.

Виокремлювали спеціальні території, що мали спеціальне функціональне призначення:

- для офіцерів – сади, городи;
- для солдатів – місця для складування дров (сіна), загальний плац для стройових занять.

Рекомендована площа для розміщення офіцерських флігелів на повний склад піхотного полку становила орієнтовно 8,2 десятин (або 8,98 га), з розмірами 165 x 120 сажнів (або 351,5 x 255,6 м). На такій ділянці передбачалось розміщення житлових будівель для командира полку, квартири для 7 штаб-офіцерів, 21 ротного командира, 42 молодших офіцерів, 1 священника та 4 лікарів. До адміністративних належала будівля штабу з офіцерським клубом (рис. 1).

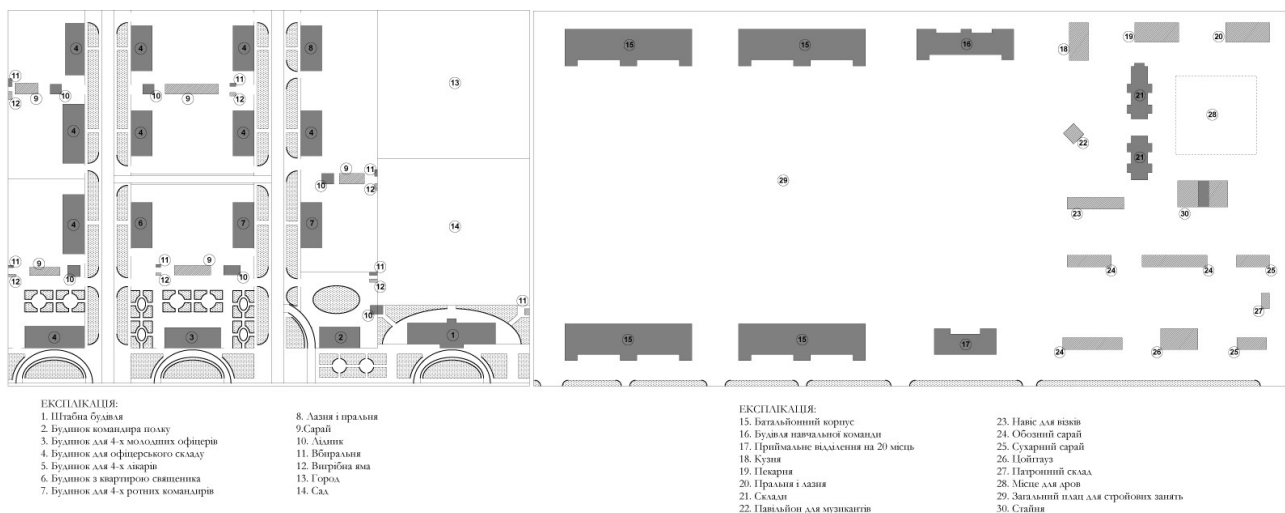

Рис. 1. Розпланування території піхотного полку (графічна обробка автора)

Усі будівлі розміщувалися за чіткою перпендикулярною схемою вздовж доріг по обидва боки, окремо розташовувалися штаб та будинок командира полку. Біля кожної пари будинків повинен бути сарай для зберігання дров, лідник для продуктів, туалет та вигрібна яма. До обслуговуючих будівель цього комплексу належали лазня і пральня.

Уся ділянка облаштована із транспортно-пішохідною мережею та зеленими зонами. Біля будівель старшого командування розроблено спеціальні під'їзні доріжки та невеликі сквери з клумбами. Виокремлено ділянки для саду та городів.

Аналогічна за розплануванням ділянка для розміщення офіцерів драгунського (кавалерійського) полку. Загальна площа передбачалась 6,75 десятин (або 7,37 га) із загальними розмірами 130 x 120 сажнів (або 277,0 x 255,6 м). За типологією будівлі ідентичні. Житло: будинок командира полку, квартири для 4 штаб-офіцерів, 9 старших офіцерів, 28 молодших офіцерів.

Також штабна будівля, лазня і пральня. Наявні господарські та допоміжні будівлі: сараї, лідники, туалети та вигрібні ями.

Розпланування ділянки симетричне, будівлі розміщені чотирикутником із садом площею 1 десятина (близько 1,0925 га) у центрі. Перед центральними будівлями – під'їзні доріжки та квітники. У глибині ділянки розташовано території для городу орієнтовною площею 1 десятина та місце для складування і заготівлі дров.

Ділянка для розквартирування піхотного полку звичайного складу повинна мати площу близько 12 десятин (або 13,11 га). Основне місце займав плац для стрйової підготовки. По обидва боки від нього розташовуються батальйонні флігелі – 4 будівлі, що можуть вміщувати 16 рот. Поряд були будівлі приймального відділення (госпіталь) на 20 місць та навчальної команди. До обслуговуючих та господарських будівель і споруд належать кузня, пекарня, лазня, пральня, стайня, склади (обозний, сухарний, патронний), цойгаузи, навіси, павільйони. Окремо відведено місце для складування дров.

Кавалерійський полк потребував більшої площі, а саме 17,5 десятини (або 19,2 га) через специфіку – значну кількість коней. Тому розплановуючи територію, основну площу відводили для ескадронних стаєнь та плацу стрйової підготовки (рис. 2).

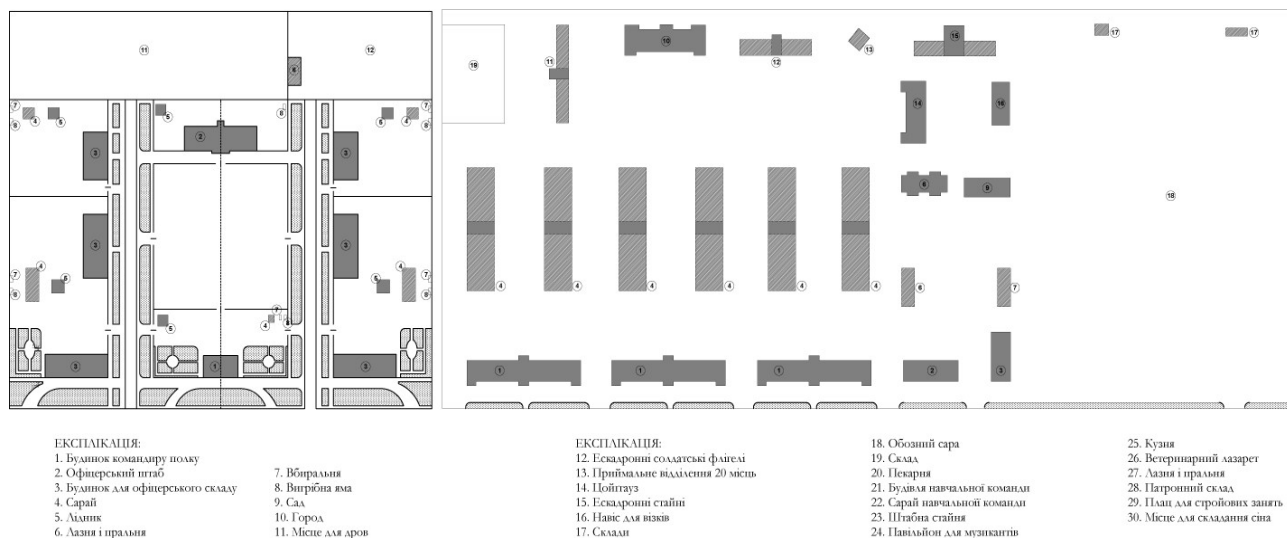

Рис. 2. Розпланування території кавалерійського полку
(графічна обробка автора)

Житлові солдатські флігелі на 2 ескадрони кожен (усього три будівлі) розміщували біля стаєнь вздовж дороги для швидкого доступу. Поряд – госпіталь та будівля навчальної команди.

Обслуговуючі будівлі можна поділити на дві групи: для військовослужбовців та коней. Для солдатів – пекарня, кузня, лазня, пральня,

цойгаузи, обозні сараї, патронний склад, навіс для візків та павільйон для музикантів. Для коней, окрім ескадронних стаєнь, споруджували стайню для навчальної команди, штабну стайню, ветеринарний лазарет, відведено місце для зберігання сіна.

Розпланування і площі цих ділянок були орієнтовними і мали більше рекомендаційний характер. Адже на місцевості могли коригуватися через кількісний склад полку, наявну вільну територію та фінансові можливості. Проте загальна структура, принципи перпендикулярності, благоустрій простежуються і на сьогодні у забудові гарнізонних комплексів, незважаючи на забудову подальших періодів.

Література:

1. Барановский Г. В. Нормальные проекты казарменных построек в России // Архитектурная энциклопедия XIX века. Том IV. – СПб., 1904. – с. 11-16.
2. Военный сборник. – № 11 – 12. – СПб., 1900.
3. Мальцев Н. А. Военные поселения в России XIX века // Военно-исторический журнал. – 1992. - №12. – С. 2-7.
4. Ожегов С.С. Типовое и повторное строительство в России в XVIII-XIX веках – М., 1984.
5. Проект учреждения о военном поселении регулярной кавалерии. – Ч. 1-3. – СПб., 1817-1822.

Аннотация

В этой статье рассмотрены главные принципы планировки территории гарнизонных комплексов для пехотных и кавалерийских полков, утвержденные правительством Российской империи. Проведен анализ за типами войск, типологии зданий и сооружений.

Ключевые слова: гарнизонный комплекс, инженерный департамент, планировка территории, пехотный полк, кавалерийский полк.

Annotation

This article describes the basic principles of planning of the garrison complex's territory for infantry and cavalry regiments, approved by the Russian Empire. Its analysis types of forces, typology of buildings and so on.

Keywords: garrison complex, engineering department, planning of territory, infantry regiment, cavalry regiment.